

Scholierenonderzoek Communities That Care

Stadsbrede meting Zwolle

Amsterdam, 16 december 2004

Willemijn Roorda
Mark Rietveld

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Risico- en beschermende factorenmodel	5
1.2 Leeswijzer	7
2 Onderzoeksverantwoording	8
2.1 Onderzoeksopzet	8
2.2 Steekproef / Respons	8
2.3 Presentatie van de resultaten	9
3 Achtergrondkenmerken	11
4 Probleemgedrag	17
4.1 Inleiding	17
4.2 Geweld en jeugddelinquentie	17
4.3 Problematisch roken, alcohol- en drugsgebruik	18
4.4 Schooluitval	21
4.5 Tienerzwangerschappen	22
4.6 Conclusies	22
5 Risico- en beschermende factoren	23
5.1 Inleiding	23
5.2 Risicofactoren	23
5.3 Beschermende factoren	26
5.4 Conclusies	29
6 Conclusies	31
Bijlagen	
Bijlage 1 Tabellen ruwe scores Zwolle	34
Bijlage 2 Toelichting risico- en beschermende factoren	38
Bijlage 3 Plattegrond Zwolle	42

Voorwoord

Het scholierenonderzoek maakt deel uit van de preventiestrategie Communities That Care® (CtC)¹. De licentie voor CtC in Nederland ligt bij het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.

Noot 1 Channing Bete Company, Inc. South Deerfield, Massachusetts, USA, is eigenaar van de naam Communities That Care®, die door het NIZW onder licentie wordt gebruikt.

1 Inleiding

In de Verenigde Staten is - in antwoord op probleemgedrag en maatschappelijke uitval onder jongeren - de aanpak 'Communities that Care' (CtC) ontwikkeld door het bureau Developmental Research and Programs, Inc. (DRP) te Seattle. De CtC-aanpak is bedoeld voor kinderen en jongeren tot achttien jaar met een vergrote kans op het ontwikkelen van probleemgedrag of maatschappelijke uitval. De CtC-aanpak richt zich daarbij niet alleen op de jongeren zelf, maar tevens op andere personen/instellingen die direct betrokken zijn bij de opvoeding, het onderwijs en het welzijn van jongeren, of die op deze terreinen verantwoordelijk zijn voor het beleid. Het doel op de lange termijn is een veilige, constructieve leefomgeving te scheppen².

De 'Communities that Care' aanpak wordt op meer dan vijfhonderd plaatsen in de VS op succesvolle wijze toegepast. In Nederland is de afgelopen jaren CtC op experimentele basis uitgetest in enkele wijken. Op dit moment wordt CtC in een beperkt aantal steden en wijken gebruikt. Hiertoe is de aanpak eerst vertaald en aangepast aan de Nederlandse situatie³.

Wat Communities That Care precies inhoudt wordt in dit rapport buiten beschouwing gelaten. Dit wordt namelijk in diverse andere stukken op adequate wijze onder woorden gebracht. Wel is het van belang om één element van CtC toe te lichten, omdat deze wat zegt over de wijze waarop dit rapport gelezen moet worden. Het betreft het feit dat de CtC-aanpak gebaseerd is op een theoretisch en empirisch onderbouwd model van risico- en beschermende factoren, die probleemgedrag en maatschappelijke uitval bij jongeren kunnen voorspellen. Dit model vormt de basis voor zowel de aanpak in de wijken, als de evaluatie van 'Communities that Care'. Het risico- en beschermende factorenmodel wordt toegelicht in paragraaf 1.2.

De gemeente Zwolle heeft op dit moment de CtC-aanpak geïmplementeerd in de wijken Schelle en Ittersum. DSP-groep is samen met de dienst O&S van de gemeente Zwolle gevraagd de CtC-jongerenenquête in alle wijken van Zwolle af te nemen. In dit rapport worden de resultaten van deze enquête besproken. Hiervoor zijn de Zwolse wijken geclusterd op de manier die ook wordt gebruikt in de GG&GD enquête in deze gemeente:

- Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee (Cluster 1)
- Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik (Cluster 2)
- Westenholte/ Spoolde (Cluster 3)
- Stadshagen (Cluster 4)
- Aalanden (Cluster 5)
- Berkum/ Buitengebied (Cluster 6)
- Schelle/Ittersum (Cluster 7)

Noot 2 Een beschrijving van de onderliggende ideeën van CtC is o.a. te vinden in 'Serious, Violent & Chronicle Juvenile Offenders', Howel J.C. e.a., Sage Publications, Thousand Oaks/London/New Delhi, 1995; 'Child Delinquents, Development, Intervention and Service Needs', Loeber, R. en D.P. Farrington (ed), Sage Publications, Thousand Oaks/London/New Delhi, 2001; 'Communities That Care, Opgroeien in een veilige en leefbare wijk', NIZW, Utrecht, 2003.

Noot 3 Zie: 'Communities That Care: Toelichting op vertaling en aanpassing van 1) CtC risico- en beschermende factorenmodel 2) onderzoeksinstrumenten effectmeting CtC. DSP, augustus 2000.

De gegevens van de wijken Schelle/Ittersum (Cluster 7) zijn reeds in 2003 verkregen in het kader van de evaluatie van het CtC- pilotproject in de gemeente Zwolle⁴. De gegevens van de overige wijken werden voor dit onderzoek in het najaar van 2004 apart verzameld. Dit rapport betreft een analyse van alle zojuist genoemde clusters. Per cluster wordt een profiel opgesteld en op grond van dit profiel kunnen door de gemeente effectieve en veelbelovende programma's worden gekozen, die in de komende periode worden uitgevoerd. Over een aantal jaar kan het scholierenonderzoek worden herhaald. De herhalingsmeting is bedoeld om te kijken of de scores op risicofactoren en beschermende factoren wijzigen en of de aanpak moet worden bijgesteld.

1.1 Risico- en beschermende factorenmodel

Een van de belangrijkste uitgangspunten van 'Communities That Care' is dat de preventie van gedragsproblemen en maatschappelijke uitval kan plaats vinden via de reductie van risicofactoren en/of de stimulering van beschermende factoren. Het leggen van verbanden tussen risico- en beschermende factoren en maatschappelijk ongewenst gedrag is daarvoor van direct belang. In de VS zijn daarom de resultaten van meer dan dertig jaar wetenschappelijk onderzoek binnen verschillende disciplines geïnventariseerd en geanalyseerd. Op grond hiervan is een model ontwikkeld, waarin negentien risicofactoren en tien beschermende factoren in verband worden gebracht met de volgende maatschappelijk ongewenste gedragingen: geweld, jeugddelinquentie, problematisch alcohol- en drugsgebruik, schooluitval en tienerzwangerschappen.

Door het onderzoeksbureau DSP-groep is in 1999 nagegaan in hoeverre dit Amerikaanse model van toepassing is op de Nederlandse situatie. Op grond van literatuurstudie en overleg met deskundigen werd het CtC-risico- en beschermende factorenmodel ook in de Nederlandse situatie van toepassing geacht. Het model is aanvankelijk slechts op één aspect gewijzigd: De 'verkrijgbaarheid van vuurwapens' is gewijzigd in de 'verkrijgbaarheid van wapens'.

Op basis van het oorspronkelijke model zijn in de VS, ten behoeve van de effectevaluatie, twee onderzoeksinstrumenten ontwikkeld en getest op betrouwbaarheid en validiteit. Eén van deze instrumenten is de jongerenenquête, waarover in dit rapport wordt gerapporteerd. Dit instrument is zodanig gewijzigd, dat het ook van toepassing wordt geacht op de Nederlandse situatie.

Tijdens de toepassing van het model binnen de Nederlandse situatie en de benutting van de resultaten van de scholierenenquêtes in de CtC-pilots, kwamen er niettemin enkele kritiekpunten ten aanzien van het model naar voren:

- De beschermende factoren waren in het model nogal mager uitgewerkt.
- Van de probleemgedragingen bleven geweld, jeugddelinquentie, schooluitval en tienerzwangerschappen onderbelicht in vergelijking met alcohol- en drugsgebruik.

Noot 4   Weergegeven in: *Scholierenonderzoek Communities that Care - Effectmeting Zwolle*, Mark Rietveld, Mireille Geldorp, Sander Flight, DSP-groep 2003.

Hierna is het beschermende factorenmodel nader uitgewerkt. Op basis van deze nadere uitwerking van het model is door DSP-groep een voorstel gedaan voor aanpassing van het scholierenonderzoek⁵. Belangrijkste wijzigingen hiervan zijn dat de vragenlijst is uitgebreid met een aantal vragen over beschermende factoren en met een beperkt aantal extra vragen over probleemgedragingen. Daarnaast is besloten om de resultaten in de rapportages voortaan af te zetten tegen een 'nullijn'.

Hieronder volgt een weergave van de gemeten probleemgedragingen, de de risicofactoren en beschermende factoren.

Gemeten probleemgedragingen

- problematisch alcohol- en drugsgebruik;
- jeugddelinquentie en geweld;
- schooluitval;
- tienerzwangerschappen.

Gemeten risicofactoren

Gezin:

- geschiedenis van probleemgedrag in het gezin;
- problemen met gezinsmanagement;
- conflicten in het gezin;
- ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding.

School:

- vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag;
- leerachterstanden beginnend op de basisschool;
- gebrek aan binding bij school.

Kinderen en jongeren:

- vervreemding en opstandigheid;
- omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen;
- houding die probleemgedrag bevordert;
- vroeg begin van het probleemgedrag;
- constitutionele factoren.

Buurt/wijk:

- verkrijgbaarheid van drugs;
- verkrijgbaarheid van wapens;
- maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen;
- geweld in de media;
- hoge mate van doorstroming in de wijk;
- weinig binding met en gebrek aan organisatie in de wijk;
- lage inkomens en slechte behuizing.

Noot 5 'Aanpassing scholierenenquête', Mireille Geldorp en Bram van Dijk, DSP-groep, januari 2003.

Gemeten beschermende factoren

Gezin:

- mogelijkheden voor positieve betrokkenheid;
- beloningen voor positieve betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen;
- sociale binding.

School:

- mogelijkheden voor positieve betrokkenheid;
- beloningen voor positieve betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen.

Kinderen en jongeren:

- religie;
- sociale vaardigheden;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen;
- cognitieve vaardigheden;
- vermogen om hulp te vragen;
- flexibel en veerkrachtig karakter.

Buurt/wijk:

- mogelijkheden voor conventionele betrokkenheid;
- beloningen voor conventionele betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen.

In Bijlage 2 is een uitgebreide omschrijving van deze factoren opgenomen.

1.2 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de afname van de CtC-jongerenenquête in de gehele gemeente Zwolle gepresenteerd. Hierbij wordt de volgende indeling gehanteerd.

Na deze inleiding volgt hoofdstuk 2, waarin de onderzoeksverantwoording is opgenomen. Bij de onderzoeksverantwoording wordt ingegaan op de onderzoekopzet, de onderzoeksmethode en de verkregen respons.

In hoofdstuk 3 en 4 worden de resultaten van de jongerenenquête voor alle clusters beschreven en afgezet tegen het stedelijk gemiddelde. Daarbinnen worden in hoofdstuk 3 de achtergrondkenmerken beschreven en komen in hoofdstuk 4 maatschappelijk ongewenste gedragingen aan bod: gegevens omtrent alcohol- en drugsgebruik, geweld, jeugddelinquentie, schooluitval en tienerzwangerschappen.

In hoofdstuk 5 worden de samengestelde risicofactoren en beschermende factoren op wijkniveau beschreven en afgezet tegen het stedelijk gemiddelde. In hoofdstuk 6 worden tenslotte conclusies getrokken.

2 Onderzoeksverantwoording

2.1 Onderzoeksopzet

De jongerenenquête is via internet afgenomen onder een steekproef van Zwolse jongeren in de leeftijd 12 tot 18 jaar.

2.2 Steekproef / Respons

In Zwolle wonen in totaal 7.713 jongeren van 12 tot 18 jaar. Deze jongeren zijn per brief of per e-mail benaderd om mee te doen aan het onderzoek. In totaal namen 2.004 jongeren deel aan het scholierenonderzoek door na ontvangst van de brief of e-mail de vragenlijst op het internet in te vullen⁶. Daarvan bleken er twaalf 18 jaar of ouder te zijn. Bovendien bleken 3 jongeren geen postcode of wijk ingevuld te hebben. Deze jongeren zijn voor de presentatie van de resultaten binnen de wijken buiten beschouwing gelaten, resulterend in een netto steekproef van 1.989 respondenten. De verdeling van de steekproef over de stadsdelen is te vinden in onderstaande tabel⁷.

Tabel 2.1 Verdeling van de respondenten over de stadsdelen

wijk	aantal	percentage
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	205	10
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	293	15
Westenholte/ Spoolde	146	7
Stadshagen	147	7
Aalanden	262	13
Berkum/ Buitengebied	178	9
Schelle/ Ittersum	758	38
totaal	1.989	100

Na analyse bleek dat de aantallen jongeren per cluster in onze steekproef niet overeenkwamen met de werkelijke verdeling over de clusters in de gemeente. Om deze reden zijn de aantallen respondenten in alle clusters door middel van weging in lijn gebracht met de werkelijke verdeling binnen Zwolle.

Voor de steekproef is hiernaast gekeken of het nodig is om de respons per cluster zodanig te wegen dat deze qua sekse en leeftijd overeenkomt met de jongerenpopulatie in het betreffende gebied. Hieronder volgt voor elk van de clusters een vergelijking vóór weging van de steekproef met de populatie per cluster op de kenmerken leeftijd en sekse.

Noot 6 Een klein aantal jongeren heeft van de mogelijkheid gebruik gemaakt om de enquête schriftelijk in te vullen.

Noot 7 Het oorspronkelijke cluster Westenholte/ Spoolde/ Stadshagen is op verzoek van de gemeente Zwolle opgesplitst in twee clusters. Hoewel de aantallen respondenten lager zijn dan in de andere wijken, zijn de onderzoekers van mening dat toch een representatief beeld kan worden geschilderd van deze clusters.

Tabel 2.2a Verdeling naar leeftijd voor weging (in %)

wijk (steekproef)	leeftijd						totaal
	12	13	14	15	16	17	
Stadsgemiddelde	18	18	17	15	16	17	100
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	16	16	19	18	17	14	100
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	18	18	15	18	17	14	100
Westenholte/ Spoolde	15	13	16	18	18	20	100
Stadshagen	20	20	22	11	13	14	100
Aalanden	16	17	18	13	19	18	100
Berkum/ Buitengebied	17	17	15	13	17	20	100
Schelle/ Ittersum	19	20	17	14	13	17	100
stad (populatie)	17	17	15	16	16	18	100

Tabel 2.2b Verdeling naar sekse voor weging (in %)

wijk (steekproef)	geslacht		totaal
	jongen	meisje	
Stadsgemiddelde	43	57	100
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	40	60	100
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	46	54	100
Westenholte/ Spoolde	34	66	100
Stadshagen	43	57	100
Aalanden	41	59	100
Berkum/ Buitengebied	47	53	100
Schelle/ Ittersum	43	57	100
stad (populatie)	42	58	100

Tabel 2.2a geeft de steekproefverdeling naar leeftijd in de clusters en van Zwolle totaal gegeven. Na statistische analyse blijkt dat de leeftijdsverdeling alleen voor Cluster 7 (Schelle/Ittersum) significant afwijkt van de werkelijke leeftijdsverdeling binnen het cluster. In tabel 2.2b wordt de steekproefverdeling naar sekse in alle clusters en de stad weergegeven. Deze verdeling bleek alleen voor Cluster 6 (Berkum/ Buitengebied) niet significant te verschillen van de werkelijke bevolkingsverdeling naar sekse.

De gevonden afwijkingen in leeftijd en sekse zijn vervolgens gecorrigeerd door wegingen in deze clusters, zodat de uitkomsten van het onderzoek toepasbaar wordt op de huidige bevolking van Zwolle.

2.3 Presentatie van de resultaten

In dit rapport worden de resultaten op de volgende manieren gepresenteerd:

Hoofdstuk 3 en 4: achtergrondgegevens en probleemgedragingen

In deze hoofdstukken worden de scores met betrekking tot de achtergrondgegevens en de probleemgedragingen weergegeven in percentages.

Voor interpretatie van de resultaten binnen een bepaald cluster kan elk van de gepresenteerde percentages in de grafiek direct worden vergeleken met het stedelijke percentage⁸.

Hoofdstuk 5: risicofactoren en beschermende factoren

De scores op de verschillende risico- en *beschermende factoren* variëren van 0 tot 100. Hoe hoger de score, hoe sterker de factor in een bepaalde wijk aanwezig is. Gaat het om een risicofactor dan moet een hoge score negatief worden geïnterpreteerd. Gaat het daarentegen om een beschermende factor dan is een hoge score gunstig.

De interpretatie van deze zogenaamde 'ruwe scores' is echter vaak problematisch. In de eerste plaats komt dit omdat men minder makkelijk kan vergelijken met de scores van andere gebieden. Deze ruwe scores krijgen daarbij pas betekenis als zij worden vergeleken met de scores van andere gebieden op deze factoren. Om deze reden is ervoor gekozen om in dit rapport de scores op de risico- en beschermende factoren te presenteren in zogeheten z-scores.

Een z-score, is een gestandaardiseerde statistische meeteenheid die het mogelijk maakt om de resultaten van verschillende risico- en beschermende factoren te vergelijken, zelfs wanneer de oorspronkelijke 'schalen' (lees: factoren) onderling afwijkende eigenschappen hebben (zoals een afwijkende minimum of maximum schaalwaarde of een afwijkend aantal schaalpunten).

Dit houdt in dat de gemiddelde score op een bepaalde factor— of dat nu ligt op 65 of op 23 - wordt omgerekend naar de waarde 0. Deze 'nullijn' ligt op het stedelijk gemiddelde. De scores van de afzonderlijke clusters worden vervolgens op dezelfde manier berekend en vergeleken met deze nullijn. Het berekenen van Z-scores houdt ook in dat de gerapporteerde afwijkingen in vrijwel alle gevallen een waarde hebben tussen de -2,0 en de + 2,0. Deze wijze van rapporteren is conform de wensen van de landelijke projectgroep CtC en is overeenkomstig met de wijze waarop in de VS naar de gegevens uit jongerenonderzoeken CtC wordt gekeken. In de VS worden z-scores met afwijkingen van tenminste + 0,25 of - 0,25 als 'opmerkelijk' of 'betekenisvol' beschouwd.

De resultaten over de risico- en beschermende factoren worden per domein gepresenteerd. Dit zijn respectievelijk gezin, school, kinderen en jongeren en wijk. Zoals hierboven al vermeld wordt de nullijn in de grafieken in hoofdstuk 5 gevormd door het stedelijk gemiddelde van alle stadsdelen tezamen.

Noot 8 Door afrondingsverschillen kan het voorkomen dat percentages in 1 grafiek niet precies tot 100% optellen.

3 Achtergrondkenmerken

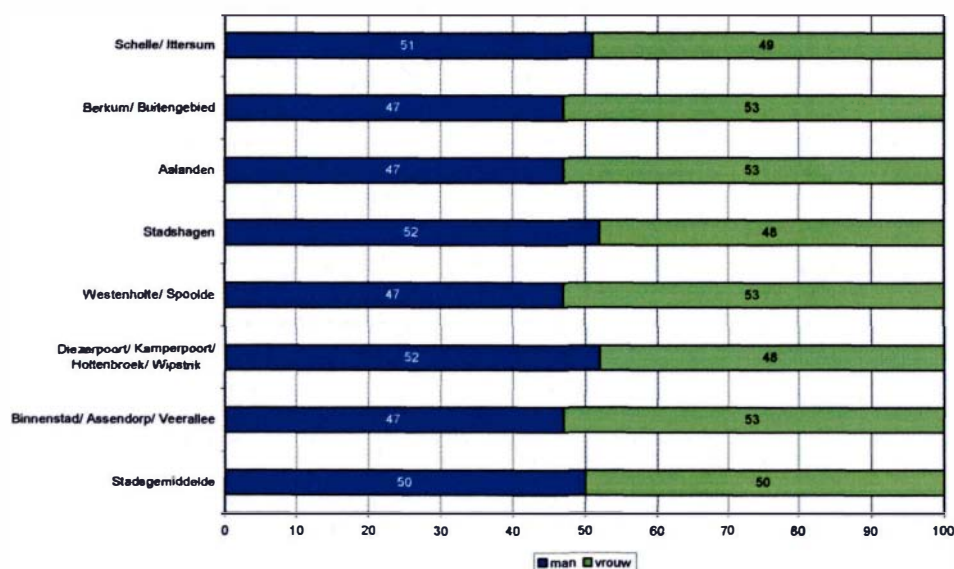
In dit hoofdstuk worden de achtergrondkenmerken van de onderzoekspopulaties in alle clusters beschreven en vergeleken met Zwolle als geheel. In de onderstaande tabellen en grafieken worden respectievelijk de resultaten voor leeftijd, geslacht, schooltype, etniciteit, gezinssituatie taalachtergrond, opleidingsniveau en werksituatie ouders gepresenteerd op basis van de *gewogen* gegevens⁹.

Tabel 3.1 Leeftijd in %

wijk	leeftijd						totaal
	12	13	14	15	16	17	
Stadsgemiddelde	18	17	16	16	17	16	100
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	16	17	19	18	17	14	100
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Hollenbroek/ Wipstrik	18	18	16	17	17	14	100
Westenholte/ Spoolde	15	13	15	19	18	20	100
Stadshagen	21	21	22	10	13	13	100
Aalanden	16	17	18	13	19	18	100
Berkum/ Buitengebied	17	17	15	13	17	20	100
Schelle/ Ittersum	19	17	14	17	17	16	100

In tabel 3.1 valt op dat in het cluster Stadshagen relatief veel jongeren tot 15 jaar wonen en in het cluster Westenholte/ Spoolde veel jongeren van 15 jaar en ouder.

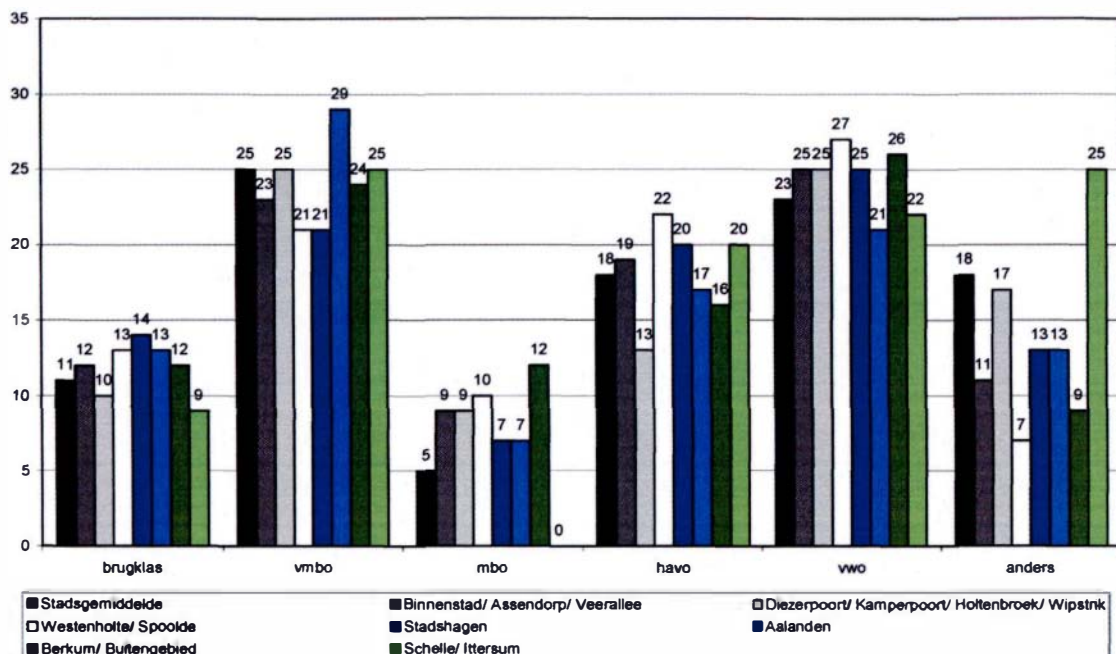
Grafiek 3.1 Geslacht (in %)

Noot 9 De percentages m.b.t. sekse en leeftijd in dit hoofdstuk wijken om deze reden af van hoofdstuk 2, waar *ongewogen* gegevens zijn gepresenteerd.

De verdeling van jongens en meisjes in de verschillende clusters wijkt niet sterk af ten opzichte van het gemiddelde in de stad.

Grafiek 3.2 Schooltype (in %)

In de meeste clusters wijkt de verdeling over de schooltypes nauwelijks af van Zwolse totaal. Wel zijn er enkele kleine verschillen ten opzichte van het stadsgemiddelde: zo verschilt de categorie 'anders' in het cluster Schelle/ Ittersum ten opzichte van het stadsgemiddelde¹⁰.

Tabel 3.2 Etniciteit (in %)

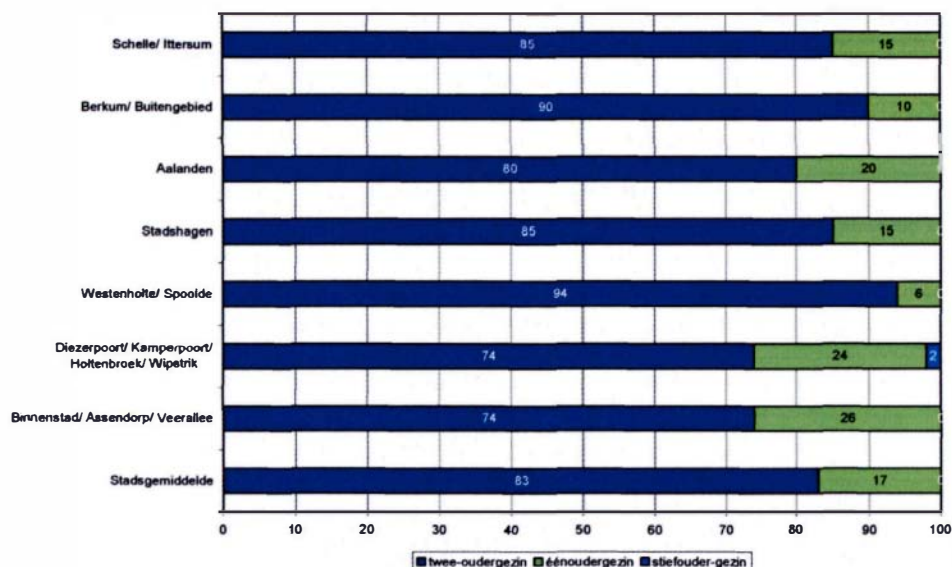
wijk	etniciteit							totaal
	Nederlands	Surinaams	Antilliaans	Turks	Marokkaans	Indonesisch	overig	
Stadsgemiddelde	86	1	1	2	0	2	8	100
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	85	2	0	2	0	2	9	100
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holttenbroek/ Wipstrik	72	1	3	6	2	2	14	100
Westenholte/ Spoolde	94	1	1	0	0	2	3	100
Stadshagen	79	3	1	5	0	2	10	100
Aalanden	86	1	0	1	0	2	9	100
Berkum/ Buitengebied	96	0	0	0	0	1	3	100
Schelle/ Ittersum	91	1	0	0	0	2	5	100

Noot 10 Dit heeft er waarschijnlijk mee te maken dat in de afname van de jongerenenquête in 2003 in Schelle/Ittersum niet apart naar MBO-ers is gevraagd. De gegevens van deze scholieren zijn waarschijnlijk in de categorie 'anders' terechtgekomen.

Ongeveer 86% van de onderzoeksgroep heeft een – qua etniciteit – Nederlandse achtergrond. In Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik is dit percentage lager en in Westenholtte/ Spoolde, Berkum/ Buitengebied en Schelle/ Ittersum worden hogere percentages gevonden. Verder valt op dat relatief veel Turkse jongeren woonachtig zijn in de clusters Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik en Stadshagen.

In het onderzoek is tevens gevraagd naar de gezinssituatie van de jongeren. In de onderstaande grafiek worden de resultaten gepresenteerd. Hierbij wordt, analoog aan de wijze waarop het CBS deze gegevens presenteert, onderscheid gemaakt tussen gezinnen waarbij zowel de natuurlijke moeder als de natuurlijke vader deel uitmaken van het gezin, gezinnen waarbij één natuurlijke ouder afwezig is en gezinnen waarbij beide natuurlijke ouders geen deel uitmaken van het gezin.

Grafiek 3.3 Gezinsituatie (in %)

In Zwolle als geheel maakt 83% van de scholieren deel uit van een twee-ouder gezin. In de clusters Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee en Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik is het aantal twee-oudergezinnen lager. Alleen in laatstgenoemd cluster komen stiefouder-gezinnen voor.

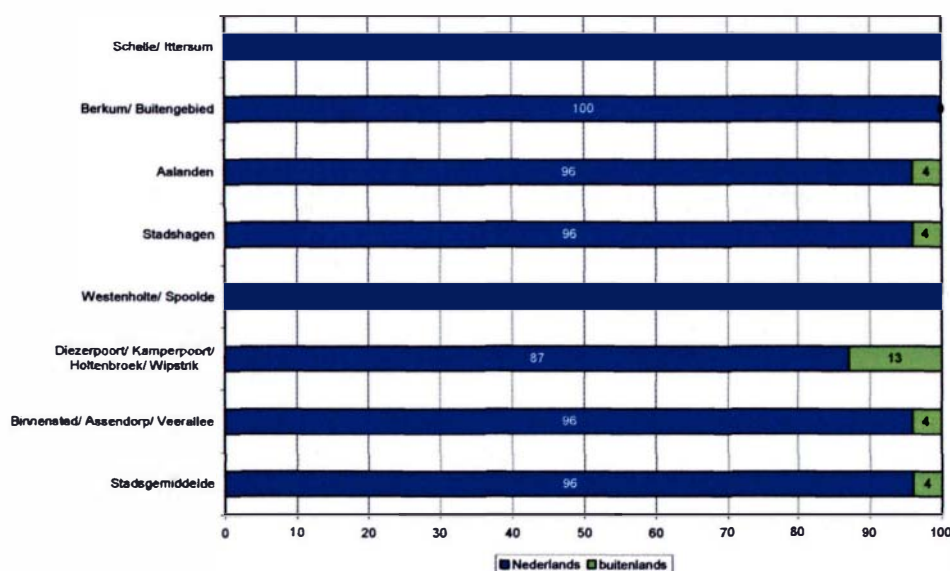
Ten opzichte van het stadsgemiddelde zijn er meer éénoudergezinnen in de clusters Aalanden, Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik en Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee. In Westenholtte/ Spoolde komen de minste éénoudergezinnen voor.

In het onderzoek is ook gevraagd naar de taal die de jongeren thuis en met hun beste vrienden spreken. Deze gegevens zijn op de volgende wijze geabstraheerd naar de indicator taalachtergrond: wanneer zowel thuis als met vrienden Nederlands wordt gesproken, wordt de taalachtergrond van de jongere als Nederlands gekenmerkt. Wanneer in beide situaties buitenlands wordt gesproken wordt de taalachtergrond van de jongere als buitenlands gekenmerkt.

Wanneer met ouders Nederlands wordt gesproken en met vrienden buitenlands, wordt de taalachtergrond als Nederlands gekenmerkt. Immers, dit impliceert dat vanaf een jonge leeftijd regelmatig Nederlands is gesproken. Volgens dezelfde redenering zijn jongeren die met hun ouders buitenlands spreken en met vrienden Nederlands, juist weer ingedeeld bij een buitenlandse taalachtergrond. Aangenomen kan dan namelijk worden dat de jongere pas op latere leeftijd met Nederlands is begonnen.

In de onderstaande grafiek worden de resultaten voor taalachtergrond gepresenteerd.

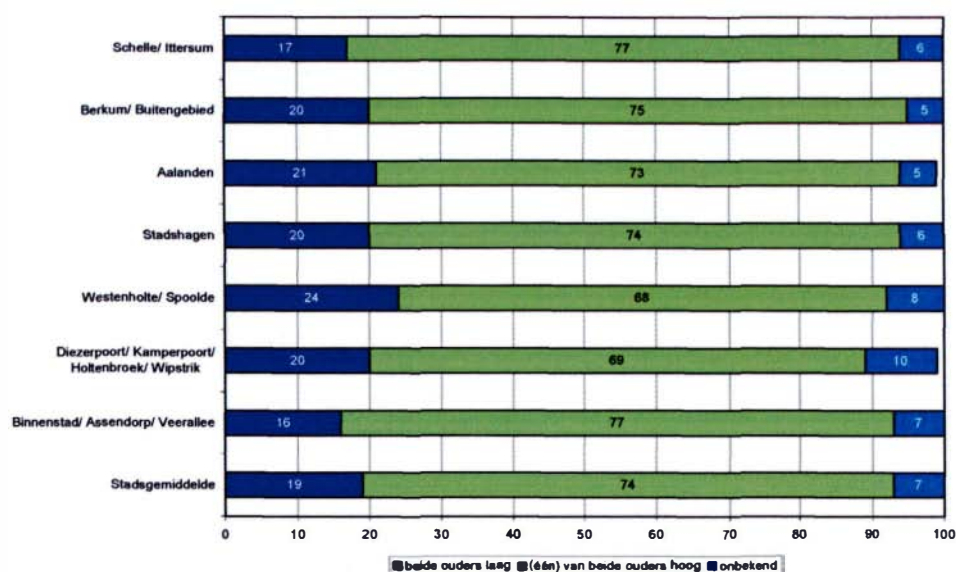
Grafiek 3.4 Taalachtergrond (in %)

In het cluster Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik heeft 14% van de ondervraagden een buitenlandse taalachtergrond. Dit is aanzienlijk hoger dan het stedelijk gemiddelde (4%). In de andere clusters wordt qua buitenlandse taalachtergrond beneden het stedelijk gemiddelde gescoord.

In de volgende grafiek wordt het opleidingsniveau van de ouders van de respondenten gegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een hoog en een laag niveau. Een ouder wordt ingedeeld op hoog niveau als hij/zij voor het laatst op één van de volgende schooltypes heeft gezeten: middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs of universiteit. Een ouder wordt ingedeeld op een laag opleidingsniveau als hij/zij voor het laatst op één van de volgende schooltypes heeft gezeten: lagere school, lager beroepsonderwijs of middelbare school.

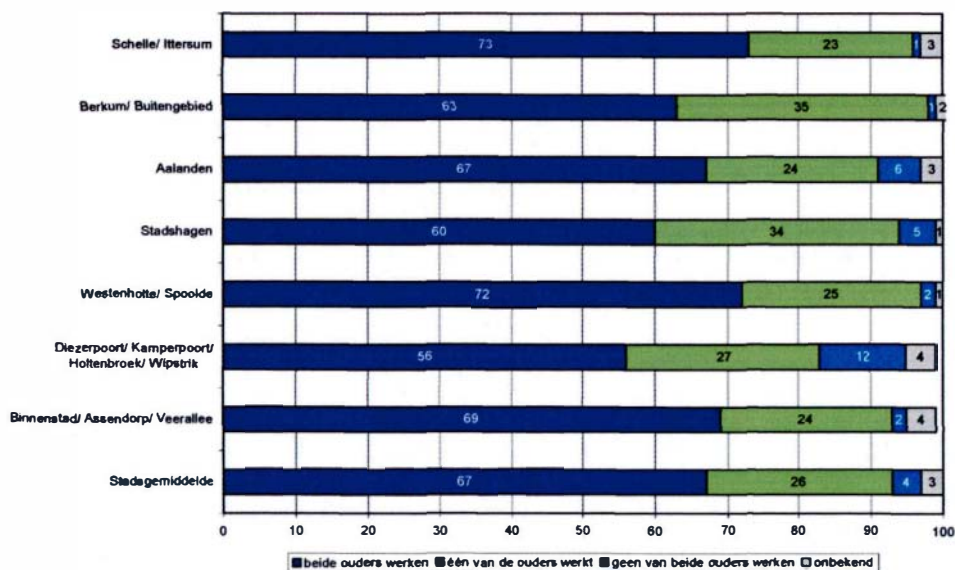
Grafiek 3.5 Opleidingsniveau ouders (in %)

Het opleidingsniveau van de ouders van de jongeren in de clusters komt grotendeels overeen met dat van de ouders van de jongeren in heel Zwolle. In Westenholtte/ Spoolde komen iets meer gezinnen voor met een laag opleidingsniveau van beide ouders. De situatie waarin (één) van beide ouders een hoog opleidingsniveau heeft komt het vaakst voor in Schelle/ IJtersum.

In de volgende grafiek wordt de arbeidssituatie van de ouders van de jongeren weergegeven. Als een ouder drie dagen of meer per week werkt wordt deze in de grafiek meegenomen als werkend.

Grafiek 3.6 Arbeidssituatie ouders (in %)

De arbeidssituatie van de ouders in de clusters wijkt af van de arbeidssituatie van de ouders in Zwolle als geheel. Zo komt in Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik relatief vaak de situatie voor waarin beide ouders niet werken.

In Westenholte/ Spoolde en Schelle/ Ittersum komen de meeste gezinnen voor waarin beide ouders werken. In Berkum/ Buitengebied, Stadshagen en Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik ligt het percentage 'beide ouders werken' onder het stedelijk gemiddelde.

Samenvattend kan worden gesteld dat het cluster Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik op de onderzochte achtergrondkenmerken het meest afwijkt van Zwolle als geheel. Deze verschillen komen voornamelijk naar voren in de volgende achtergrondkenmerken:

- **Etniciteit:** In Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik wonen meer allochtonen dan in de overige clusters.
- **Gezinssituatie:** Samen met het cluster Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee komen in Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik de meeste éénoudergezinnen voor.
- **Taalachtergrond:** Het percentage respondenten met een buitenlandse taalachtergrond is het hoogst in Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik.
- **Arbeidssituatie ouders:** De situatie dat beide ouders niet werken komt het vaakst voor in Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik.

4 Probleemgedrag

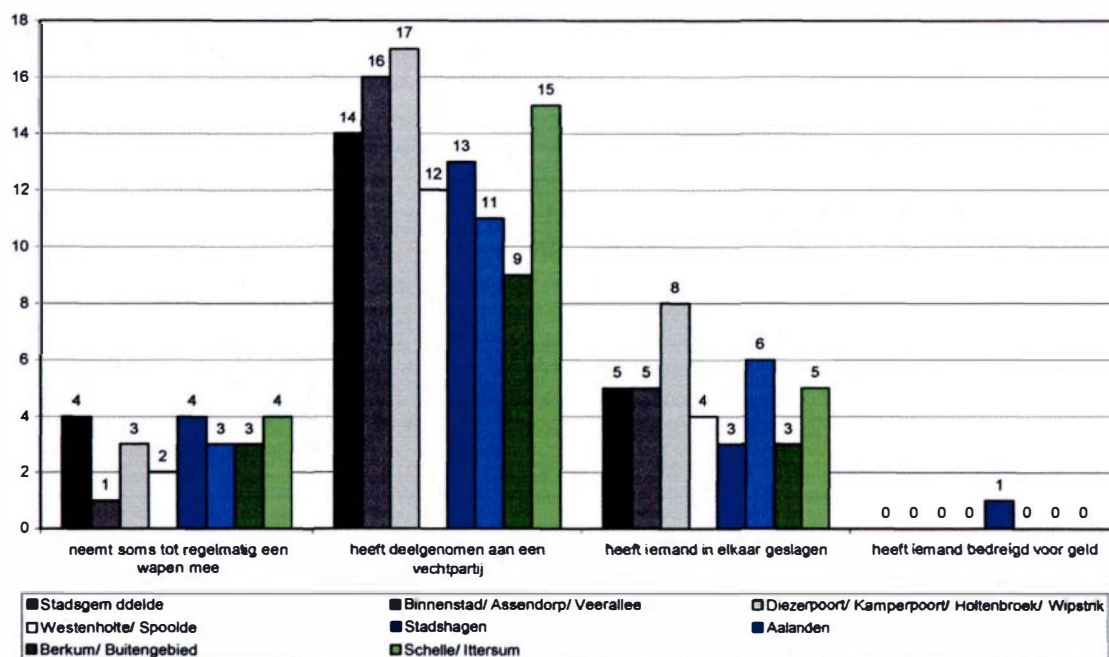
4.1 Inleiding

In deze en volgende paragrafen worden de volgende probleemgedragingen onder jongeren in de geselecteerde clusters vergeleken met Zwolle totaal: geweld en jeugddelinquentie, problematisch alcohol en drugsgebruik, schooluitval en tiener-zwangerschappen.

4.2 Geweld en jeugddelinquentie

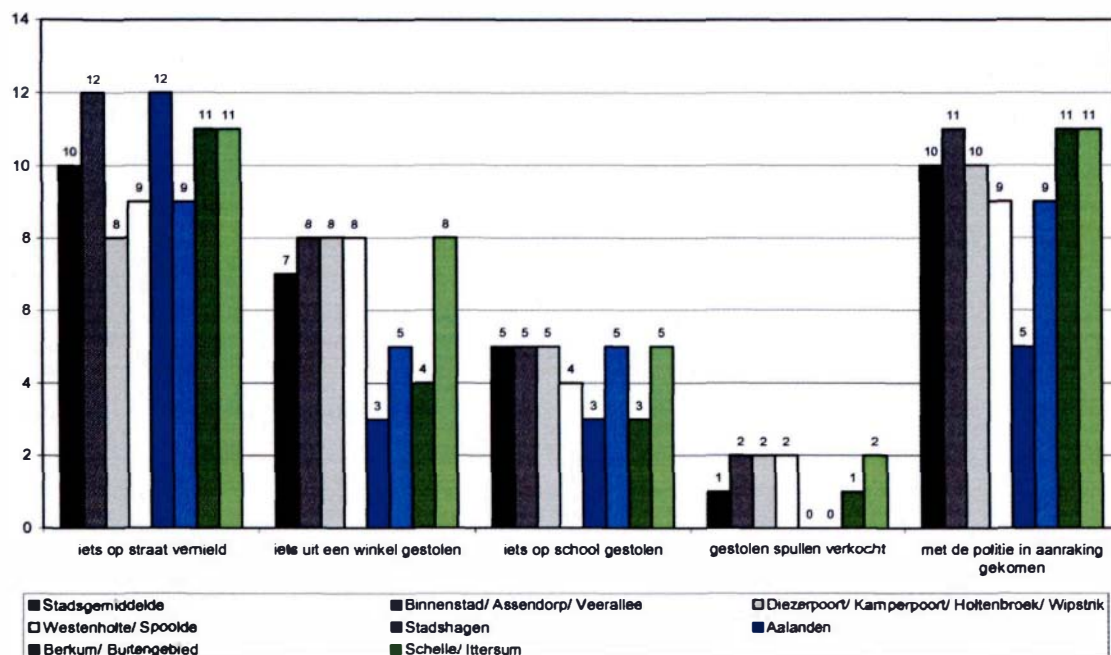
Voor verschillende probleemgedragingen is nagegaan in hoeverre jongeren zich hieraan schuldig maken dan wel in hoeverre dit hen is overkomen. Deze paragraaf richt zich allereerst op geweld en jeugddelinquentie.

Grafiek 4.1 Geweld

Het regelmatig meenemen van een wapen komt het minst voor in Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee en Westenholt/ Spoolde. In de overige clusters wordt wat dit punt betreft gemiddeld gescoord. Deelname aan een vechtpartij komt iets vaker dan gemiddeld voor in Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee en Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik. In Berkum/ Buitengebied bevinden zich de minste vechtersbazen. In Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik geven jongeren iets vaker aan dan gemiddeld dat zij iemand in elkaar hebben geslagen. Ook het cluster Aalanden scoort wat dit punt betreft iets boven het gemiddelde.

Grafiek 4.2 Jeugddelinquentie

Uit grafiek 4.2 blijkt dat het percentage van straatvernielingen in de clusters Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik en Aalanden lager is dan het percentage van Zwolle totaal.

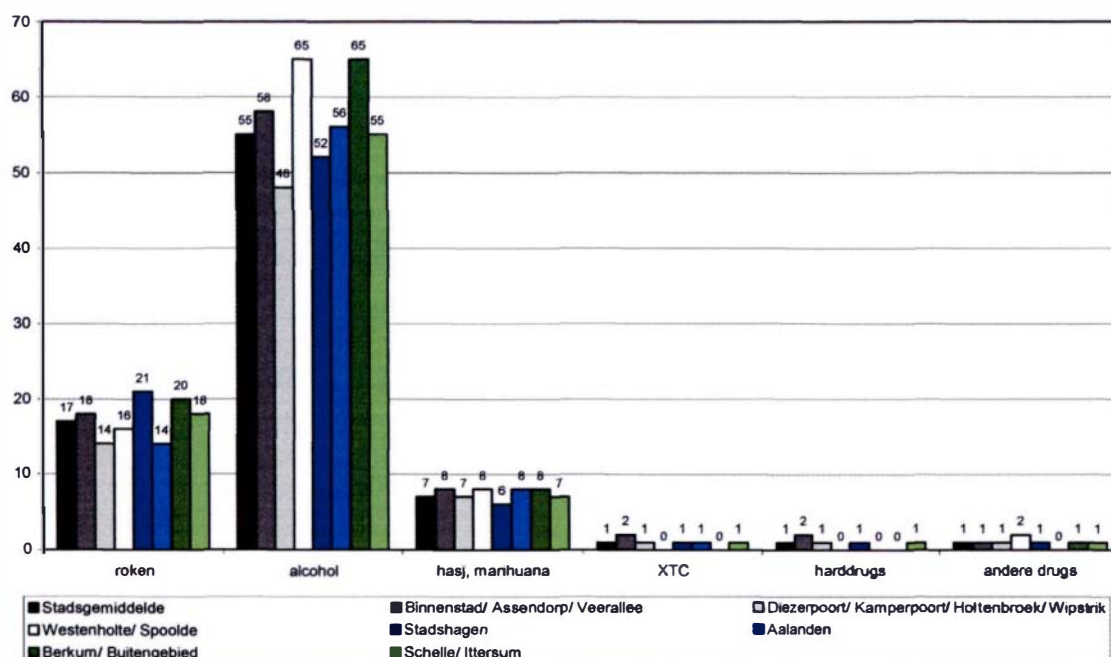
Winkeldiefstal lijkt weinig voor te komen in Stadshagen, Aalanden en Berkum/ Buitengebied.

Verder is van alle ondervraagden rond de 10% wel eens met de politie in aanraking gekomen. Opvallend is dat dit percentage beduidend lager is in Stadshagen.

4.3 Problematisch roken, alcohol- en drugsgebruik

In de onderstaande grafieken wordt weergegeven of de jongeren in de afgelopen maand hebben gerookt en/of alcohol en drugs hebben gebruikt en in welke mate of met welke regelmaat.

Grafiek 4.3 Jongeren die de afgelopen maand gerookt hebben, alcohol of drugs gebruikt hebben (in procenten)

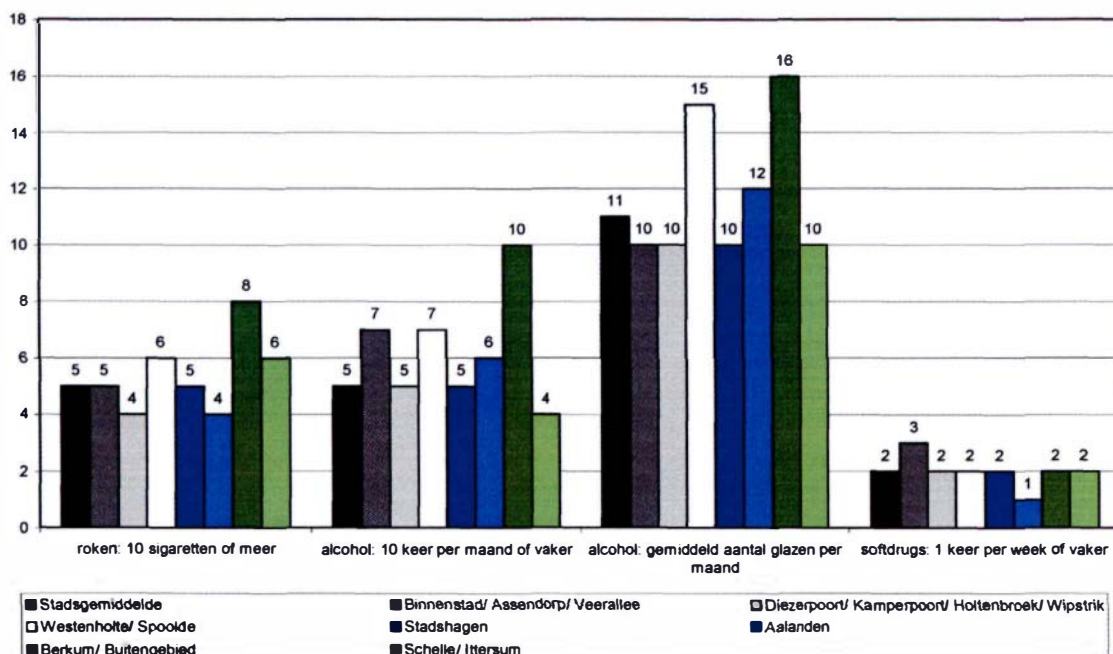
Meer dan de helft van de onderzochte jongeren heeft in de maand voorafgaande aan het onderzoek alcohol gedronken. Deze percentages zijn iets hoger in Westenholte/ Spoolde en Berkum/ Buitengebied.

Van alle ondervraagde jongeren heeft bijna één vijfde de afgelopen maand gerookt. Stadshagen scoort wat dit punt betreft het hoogst en Aalanden het laagst.

Verder heeft ongeveer zeven procent de afgelopen maand hasj of marihuana gebruikt, één procent nam XTC, één procent nam harddrugs en eveneens één procent gebruikte andere drugs.

In grafiek 4.4 wordt het percentage veelvuldig rokers en veelvuldig gebruikers van alcohol en drugs gepresenteerd.

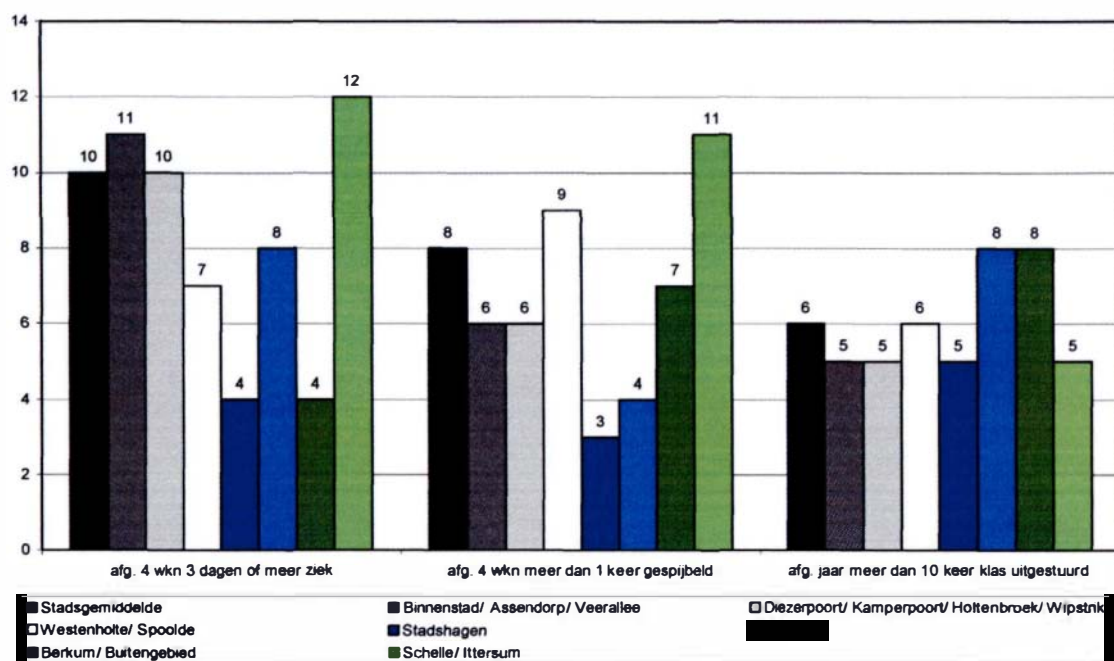
Grafiek 4.4 Veelvuldig roken, alcohol- en drugsgebruik (in % resp. gemiddeld aantal glazen)

Het roken van 10 sigaretten per dag of meer gebeurt het vaakst in Berkum/ Buitengebied. Tevens wordt hier het vaakst 10 of meer glazen alcohol gedronken en ligt het gemiddeld aantal gedronken glazen alcohol hier het hoogst. Opgemerkt dient te worden dat ook in Westenholte/ Spoolde het gemiddeld aantal gedronken glazen alcohol hoog ligt. Wat het gebruik van softdrugs betreft zegt een zeer klein aantal van de respondenten dit één keer per week of vaker te doen.

4.4 Schooluitval

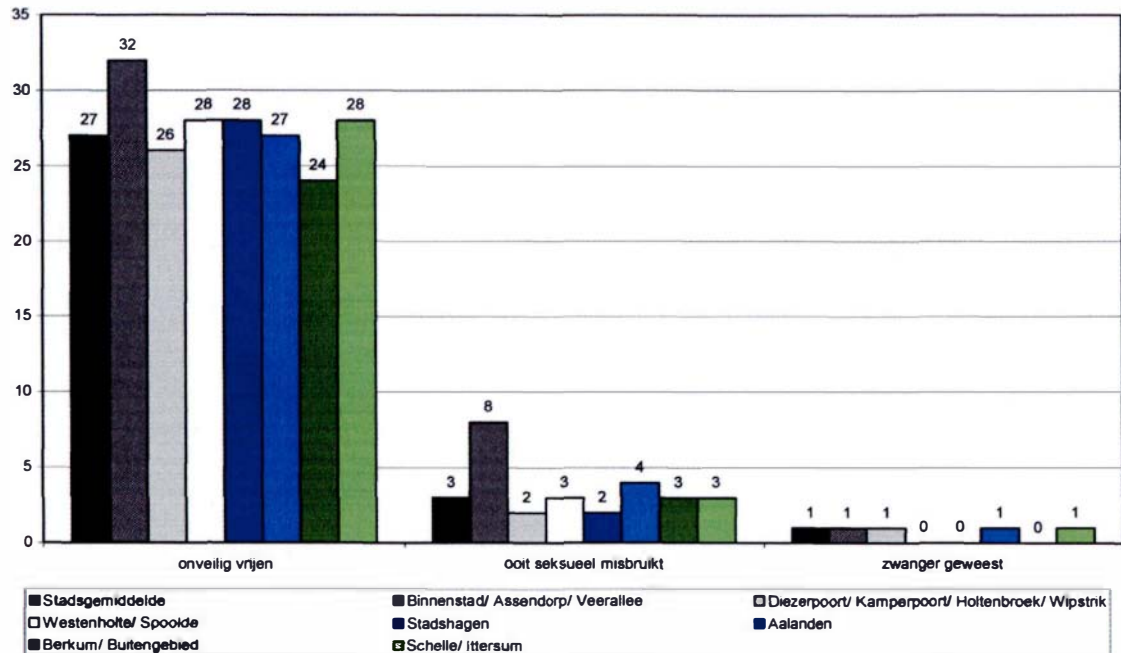
Grafiek 4.5 Schooluitval

In Schelle/ Ittersum komt de meeste schooluitval voor en in Stadshagen het minst. In Aalanden en Berkum/ Buitengebied worden jongeren het vaakst de klas uitgestuurd.

4.5 Tienerzwangerschappen

Grafiek 4.6 Tienerzwangerschappen

In het jongerenonderzoek zijn ook vragen toegevoegd die verband houden met tienerzwangerschappen. Meer dan een kwart van de jongeren geeft aan onveilig vrijen 'niet uit te sluiten' of dit 'wel eens te hebben gedaan'. In het cluster Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee vindt het meeste seksueel misbruik plaats. Van de meisjes is één procent wel eens zwanger geweest.

4.6 Conclusies

- Wat betreft geweld scoren alle clusters in de buurt van het stedelijk gemiddelde. Wel komt het in elkaar slaan van iemand anders in Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik opvallend vaak voor.
- Het vernielen van iets op straat komt vaak voor in Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee, Stadshagen en Berkum/ Buitengebied.
- Het gebruik van sigaretten de afgelopen maand is het hoogst in Stadshagen en in Westenholte/ Spoolde wordt het meest alcohol geconsumeerd de afgelopen maand.
- In Berkum/ Buitengebied komt het het vaakst voor dat respondenten 10 of meer sigaretten per dag roken. Ook zeggen de meeste respondenten in dit cluster 10 keer per maand of vaker alcohol te gebruiken en is het gemiddeld aantal geconsumeerde glazen alcohol het hoogst.
- Schooluitval vormt vooral een probleem in Schelle/ Ittersum.
- Onveilig vrijen en seksueel misbruik komen het vaakst voor in het cluster Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee.

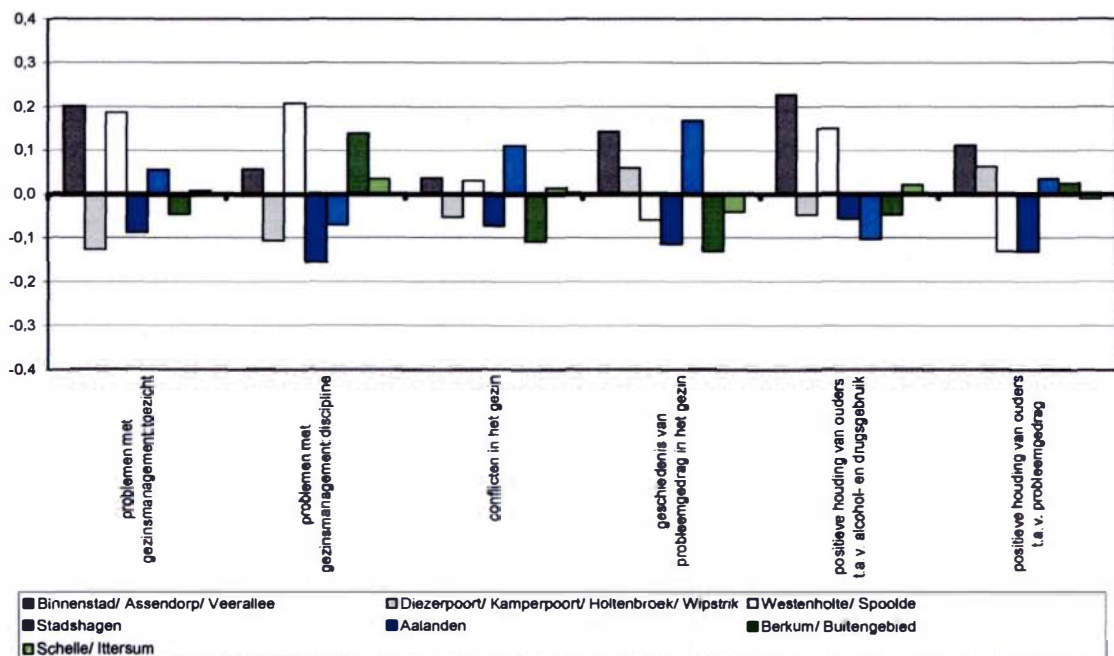
5 Risico- en beschermende factoren

5.1 Inleiding

In de paragrafen 5.2 en 5.3 worden de scores op de verschillende risico- en beschermende factoren weergegeven voor de clusters in Zwolle. Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven geldt hier dat hoe hoger de score is, hoe sterker de factor in de desbetreffende wijk aanwezig is. Gaat het om een risicofactor dan moet een hoge positieve score als een hoger risico worden geïnterpreteerd. Gaat het daarentegen om een beschermende factor dan is een hoge positieve score gunstig. De afwijking ten opzichte van het stedelijke gemiddelde wordt in dit hoofdstuk gepresenteerd als z-scores¹¹. Het stedelijk gemiddelde vormt in de onderstaande grafieken dus de nul-lijn.

5.2 Risicofactoren

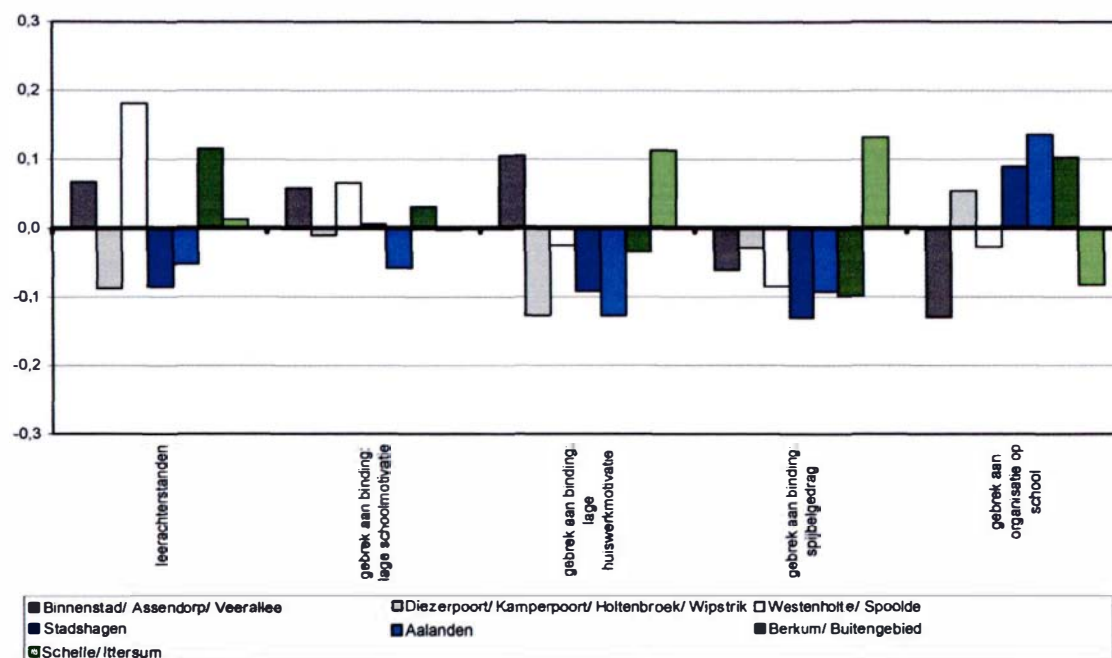
Grafiek 5.1 Gezin: risicofactoren (Z-score t.o.v gemiddelde Zwolle)

De scores op de risicofactoren binnen het domein gezin wijken niet sterk af van het stedelijke gemiddelde. De scores voor de wijken vallen namelijk wel grotendeels gedeeltelijk boven of onder de nul-lijn, maar de afwijkingen zijn nauwelijks noemenswaardig. Alleen voor positieve houding ouders ten aanzien van alcohol en drugsgebruik wordt in het cluster Binnenstad/ Assendorp/ Veerallée tegen de grens van .25 gescoord. Aangezien het hier om een risicofactor gaat, moet deze score negatief geïnterpreteerd worden.

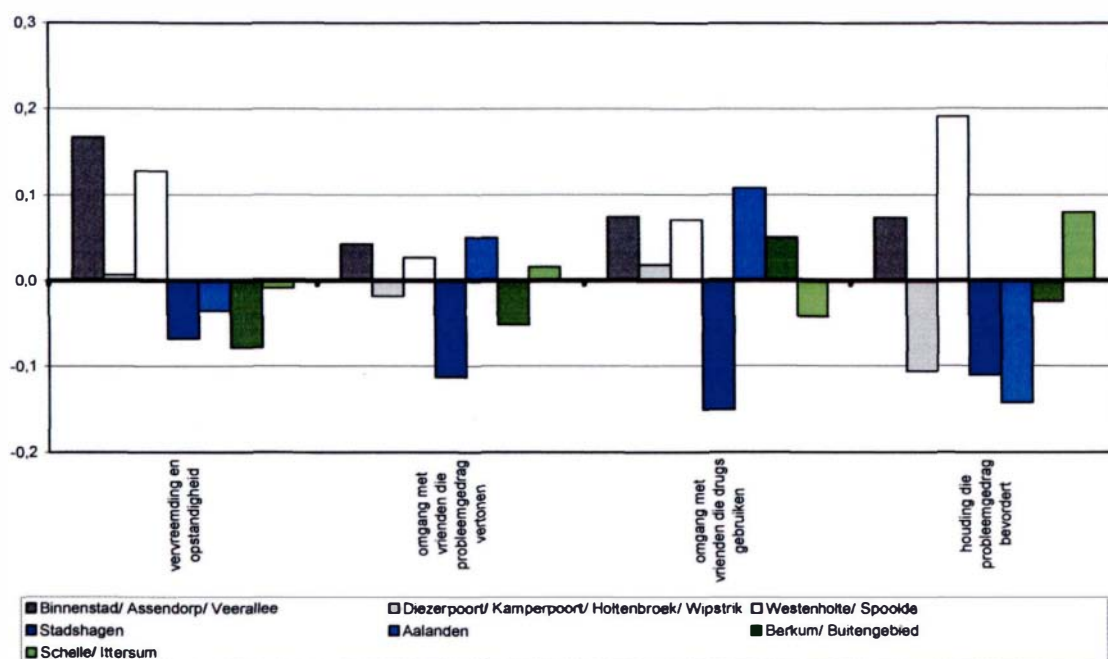
Noot 11 Voor de volledigheid zijn de ruwe scores van zowel de risico- als de beschermende factoren weergegeven in Bijlage 1.

Grafiek 5.2 School: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Zwolle)

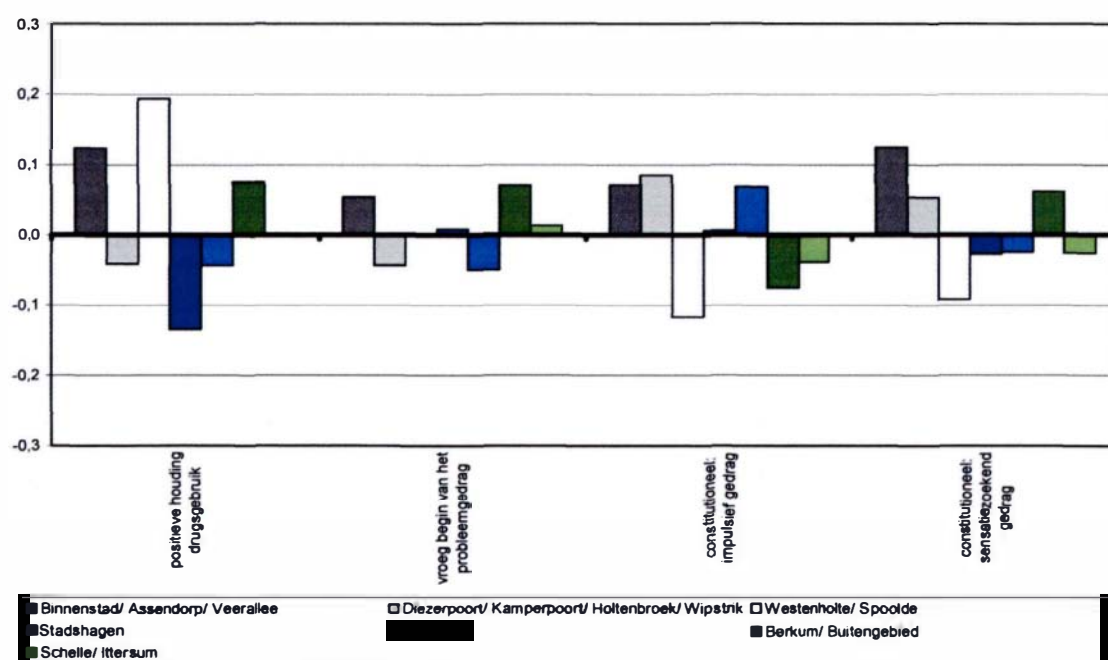

Binnen het domein school worden geen noemenswaardige verschillen gevonden tussen de clusters en Zwolle totaal. Wel valt op dat bij gebrek aan binding: spijbelgedrag alle clusters relatief gunstig (want negatief op deze risicofactor) scoren, behalve Schelle/ Ittersum. Verder is opvallend dat het cluster Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik op vrijwel alle risicofactoren binnen het domein school negatief –en dus gunstig- scoort.

Grafiek 5.3a Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Zwolle)

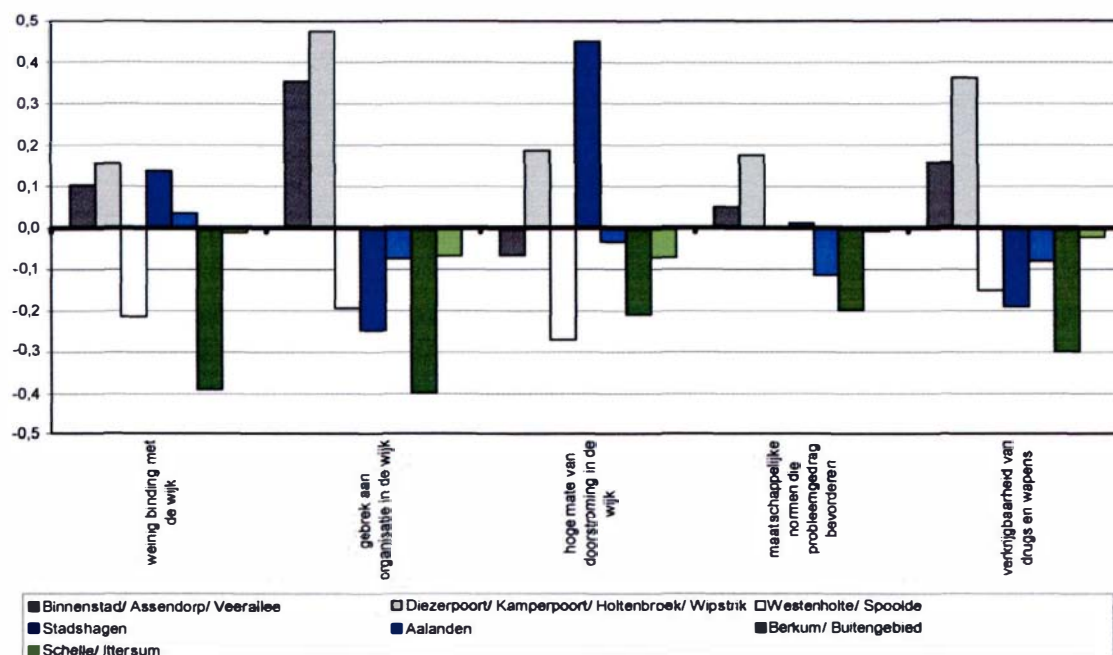

Grafiek 5.3b Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Zwolle)

Wederom worden er binnen het domein kinderen en jongeren geen noemenswaardige verschillen gevonden tussen de clusters. Wel is er in Westenholte/ Spoolde een enigszins verhoogde houding ten aanzien van drugsgebruik.

Grafiek 5.4 Wijk: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Zwolle)

Wat betreft het domein wijk worden meer noemenswaardige verschillen gevonden. Zo wordt op het aspect 'weinig binding met de wijk' in Westenholte/ Spoolde en Berkum/ Buitengebied een sterke negatieve score weergegeven. De binding met de wijk is in deze clusters dus goed te noemen.

Op het aspect gebrek aan 'organisatie in de wijk' wordt door de clusters Binnenstad/ Assendorp/ Veerlaale en Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik significant hoog gescoord. De organisatie in deze wijken is dus relatief slecht te noemen. In Berkum/ Buitengebied is deze goed.

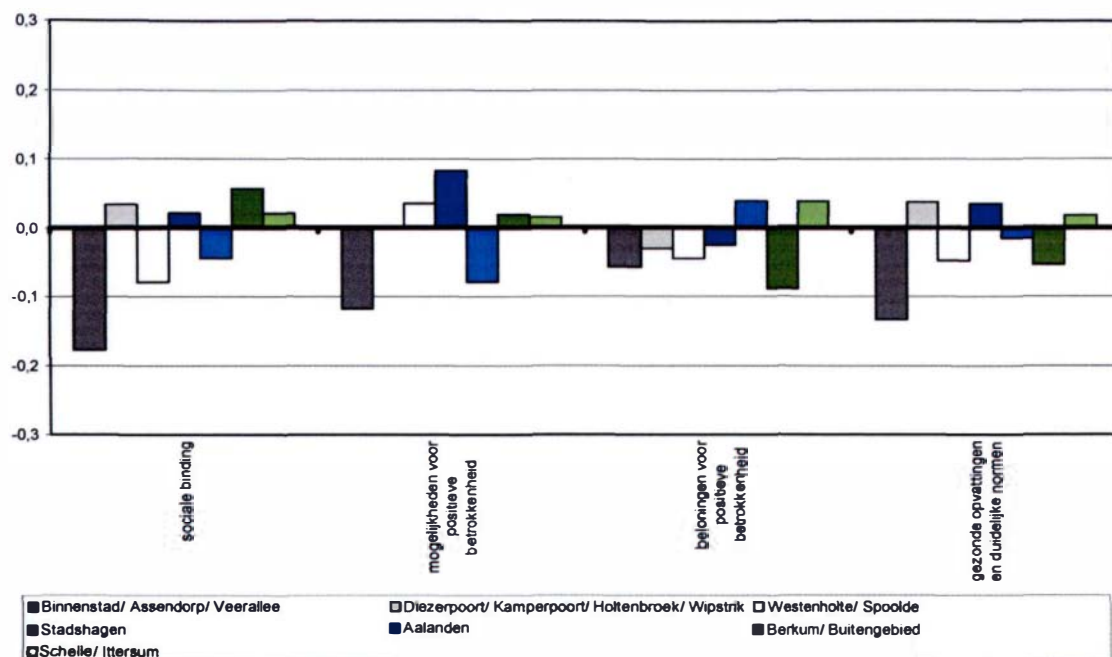
Op de risicofactor 'doorstroming in de wijk' scoort Stadshagen hoog, Westenholte/ Spoolde scoort hier laag. Tot slot de 'verikbaarheid van wapens en drugs': deze zijn relatief makkelijk verkrijgbaar in Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik en moeilijk verkrijgbaar in Berkum/ Buitengebied.

5.3 Beschermende factoren

In deze paragraaf worden de scores van de clusters op de beschermende factoren vergeleken met het stedelijke gemiddelde van Zwolle.

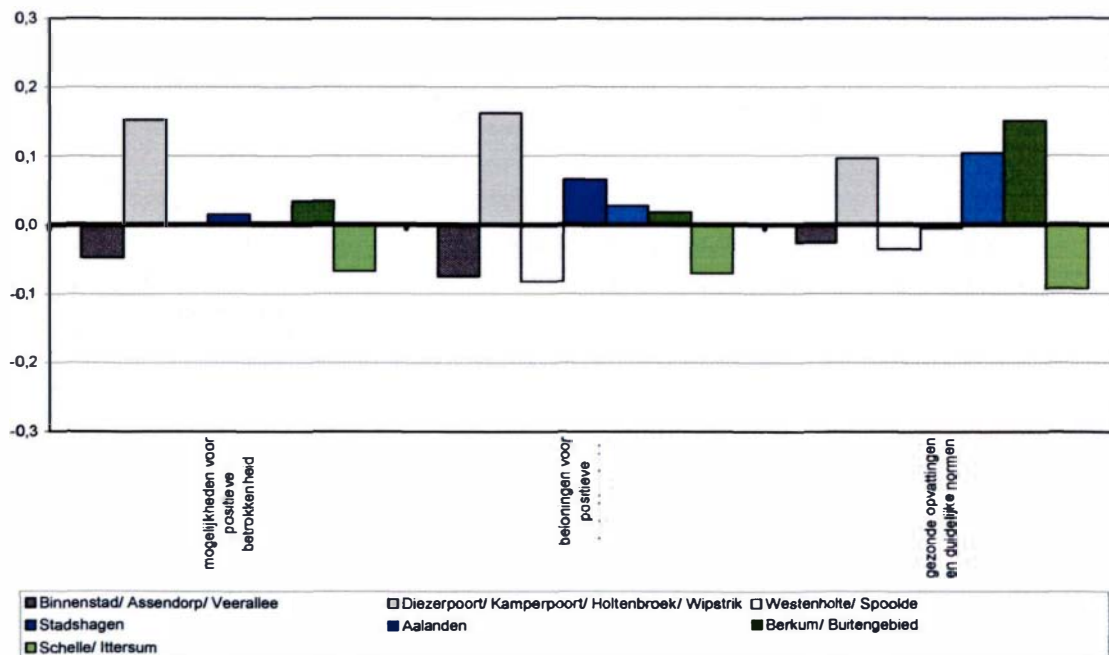
Hoe hoger de score, hoe sterker de factor in de wijken aanwezig is. Het gaat hier om een beschermende factor en dan is een hoge positieve score gunstig en een negatieve score ongunstig.

Grafiek 5.5 Gezin: beschermende factoren (Z-score tov gemiddelde Zwolle)

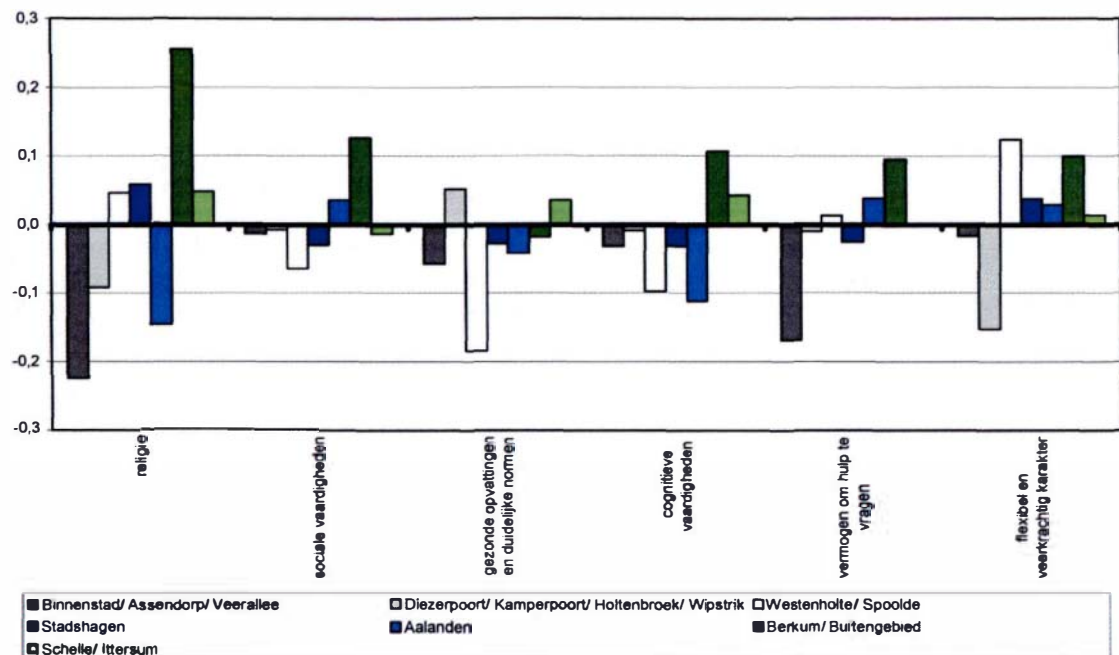
Binnen het domein gezin worden geen significante verschillen tussen de clusters in Zwolle en Zwolle totaal gevonden. Wel valt op dat Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee op alle aspecten binnen dit domein licht negatief scoort.

Grafiek 5.6 School: beschermende factoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Zwolle)

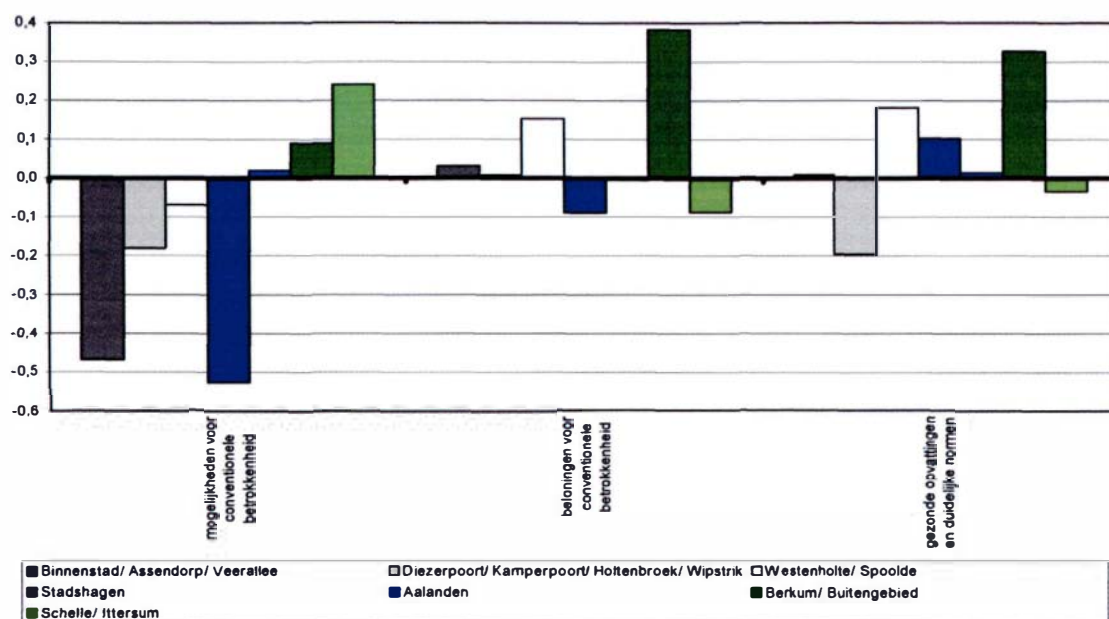
Ook binnen het domein school zijn de verschillen niet significant. Wederom wordt in Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee op alle aspecten binnen dit domein negatief gescoord. Dit geldt ook voor het cluster Schelle/ Ittersum.

Grafiek 5.7 Kinderen en jongeren: beschermende factoren (Z-score tov gemiddelde Zwolle)

Voor de zes beschermende factoren binnen het domein kinderen en jongeren worden geen opmerkelijke negatieve significante scores gevonden. Wel scoort Berkum/ Buitengebied significant hoog als het gaat om religie en zijn wederom alle scores in Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee negatief.

Grafiek 5.8 Wijk: beschermende factoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Zwolle)

De mogelijkheden voor conventionele betrokkenheid binnen het domein wijk zijn slecht te noemen in Stadshagen en Binnenstad/ Assendorp/ Veerallée en relatief goed in Aalanden en Berkum/ Buitengebied. Ook beloningen voor conventionele betrokkenheid zijn in Berkum/ Buitengebied goed te noemen en dit cluster scoort ook positief wat betreft gezonde opvattingen en duidelijke normen.

5.4 Conclusies

De volgende verschillen werden gevonden ten aanzien van de risico –en beschermende factoren tussen de clusters in Zwolle en Zwolle als geheel:

Risicofactoren

- In Binnenstad/ Assendorp/ Veerallée is sprake van een positieve houding van de ouders ten aanzien van alcohol en drugs.
- Binnen het domein school worden geen significante verschillen gevonden. Wel scoort Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik op alle aspecten binnen school negatief, wat gunstig is.
- De binding met de wijk is goed in Westenholte/ Spoolde en Berkum/ Buitengebied.
- De organisatie in de wijk is slecht te noemen in Binnenstad/ Assendorp/ Veerallée en Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik.
- In Stadshagen is sprake van hoge doorstroming in de wijk. In Westenholte/ Spoolde is dit juist niet het geval.
- Wapens en drugs zijn relatief makkelijk verkrijgbaar in Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik en moeilijk verkrijgbaar in Berkum/ Buitengebied.

Beschermende factoren

- Opvallend is dat er geen significante verschillen gevonden werden op de domeinen gezin, school en kinderen en jongeren. Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee scoorde wel op al deze domeinen negatief (evenals Schelle/ Ittersum op het domein kinderen en jeugd), maar deze verschillen waren niet significant.
- De mogelijkheden voor conventionele betrokkenheid in het domein wijk zijn en slecht in Stadshagen en Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee en relatief goed in Aalanden en Berkum/ Buitengebied. In dit laatste cluster zijn ook de beloningen voor conventionele betrokkenheid en gezonde opvattingen en duidelijke normen goed.

6 Conclusies

In deze conclusie zullen eerst per cluster de meest opvallende bevindingen worden beschreven. Vervolgens zullen suggesties worden gedaan voor een specifieke aanpak binnen de clusters waar zich problemen voordoen.

Cluster 1: Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee

In Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee is sprake van een positieve houding ten aanzien van drugsgebruik. Opvallend is dat dit cluster wat de beschermende factoren betreft op de domeinen gezin, school, kinderen en jongeren en wijk negatief scoort. Deze verschillen zijn echter, met uitzondering van het laatste domein niet significant. Verder komen onveilig vrijen en seksueel misbruik het vaakst voor in dit cluster. De organisatie in de wijk is relatief slecht, net als de mogelijkheden tot conventionele betrokkenheid. De aanpak die wordt aanbevolen in Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee is gericht op zowel het tegengaan van de positieve houding ten aanzien van drugsgebruik, het voorkomen van onveilig vrijen en seksueel misbruik en het verbeteren van de organisatie in de wijk en het vergroten van de mogelijkheden tot conventionele betrokkenheid.

Cluster 2: Diezerpoort/ Wipstrik/ Kamperpoort/ Holtenbroek

Het cluster Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik wijkt op de onderzochte achtergrondkenmerken het meest af van Zwolle als geheel. Het in elkaar slaan van iemand anders komt in dit cluster opvallend vaak voor en wapens en drugs zijn hier relatief makkelijk verkrijgbaar. Ook is de organisatie in de wijk relatief slecht te noemen, maar zijn de risicofactoren in het domein school relatief laag. Aangezien de problemen in deze wijk gerelateerd zijn aan agressiviteit, wordt een aanpak aanbevolen die gericht is op het tegengaan van agressie. Verder verdient het aanbeveling iets te doen aan de relatief makkelijke verkrijgbaarheid van wapens en drugs en kan de organisatie in de wijk worden verbeterd.

Cluster 3: Westenholte/ Spoolde

In het cluster Westenholte/ Spoolde lijken weinig problemen te zijn in vergelijking met Zwolle als geheel. Er is sprake van een goede binding met de wijk en er is dan ook weinig doorstroming. Opmerkelijk zijn de lage scores op jeugddelinquentie en schooluitval.

Cluster 4: Stadshagen

Stadshagen kent weinig problemen. Wel heeft dit cluster te kampen met een hoge doorstroming in de wijk en zijn er te weinig mogelijkheden voor conventionele betrokkenheid in het domein wijk.

Cluster 5: Aalanden

Ook Aalanden kan niet als probleemgebied bestempeld worden. Er zijn geen factoren waarop deze wijk afwijkend scoort van het Zwolse gemiddelde.

Cluster 6: Berkum/ Buitengebied

In Berkum/ Buitengebied vormt het gebruik van sigaretten en alcohol een probleem: In dit cluster komt het namelijk het vaakst voor dat respondenten aangeven 10 of meer sigaretten per dag te roken. Tevens geven de respondenten in dit cluster het vaakst aan 10 keer per maand of vaker alcohol te gebruiken en is het gemiddeld aantal geconsumeerde glazen alcohol het hoogst. Wapens en drugs zijn moeilijk te verkrijgen in dit cluster. De binding met en de organisatie in de wijk is goed en dit cluster scoort hoog op religie. De specifieke aanpak die voor dit cluster wordt gesuggereerd is er één die het gebruik van sigaretten en alcohol terugdringt.

Cluster 7: Schelle/Ittersum

Op de hoge schooluitval na komt Schelle /Ittersum uit de analyses niet naar voren als probleemgebied, vergeleken met de overige wijken van Zwolle. Uit de eerder gehouden effectmeting CtC voor dit gebied kunnen we concluderen dat deze situatie ten opzichte van 2000 globaal genomen gelijk is gebleven¹².

Suggesties voor specifieke aanpak per cluster

Uit de analyses is gebleken dat enkele clusters te kampen hebben met specifieke problemen. Zo is er in het cluster Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee sprake van een positieve houding ten aanzien van drugsgebruik en komen onveilig vrijen en seksueel misbruik hier vaak voor. Het cluster Diezerpoort/ Wipstrik/ Kamperpoort/ Holtenbroek wijkt wat achtergrondkenmerken betreft het meest af van de rest van Zwolle. Tevens komt geweld hier relatief vaak voor. In beide clusters kan ook de organisatie in de wijk worden aangepakt. Een ander cluster met specifieke problemen is Berkum/ Buitengebied. In dit cluster worden veel sigaretten en alcohol gebruikt. De zojuist beschreven clusters zouden in aanmerking kunnen komen voor een CtC-aanpak die gericht is op het terugdringen van deze problemen.

Noot 12 *Scholierenonderzoek Communities that Care - Effectmeting Zwolle*, Mark Rietveld, Mireille Geldorp, Sander Flight, DSP-groep 2003, p. 21.

Bijlagen

Bijlage 1 Tabellen ruwe scores Zwolle

B1.1 Tabellen risicofactoren (schaal 0 tot 100)

Tabel B1.1 Gezin

wijk	problemen met gezinsmanagem nt: toezicht	problemen met gezinsmanagem nt: discipline	conflicten in het gezin	geschiedenis van probleemgedrag in het gezin	positieve houding van ouders t.a.v. alcohol- en drugsgebruik	positieve houding van ouders t.a.v. probleemgedrag
Stadsgemiddelde	26	29	31	4	13	5
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	29	30	31	6	17	6
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	24	27	30	5	12	6
Westenholte/ Spoolde	29	34	31	2	16	4
Stadshagen	25	25	29	1	12	4
Aalanden	27	27	33	7	11	6
Berkum/ Buitengebied	25	32	29	1	12	5
Schelle/ Ittersum	26	30	31	3	13	5

Tabel B1.2 School

wijk	leerachterstanden	gebrek aan binding: lage schoolmotivatie	gebrek aan binding: lage huiswerkmotivatie	gebrek aan binding: spijbelgedrag	gebrek aan organisatie op school
Stadsgemiddelde	34	27	28	5	74
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	35	28	30	4	72
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	32	27	25	5	74
Westenholte/ Spoolde	37	28	27	4	73
Stadshagen	32	27	26	4	75
Aalanden	33	26	25	4	76
Berkum/ Buitengebied	36	28	27	4	75
Schelle/ Ittersum	34	27	31	7	72

Tabel B1.3 Individuele leeftijdsgenoten

wijk	vervreemding en opstandigheid	omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen	omgang met vrienden die drugs gebruiken	houding die probleemgedrag bevordert	positieve houding van ouders t.a.v. drugsgebruik	vroeg begin van het probleemgedrag	constitutioneel: impulsief gedrag	constitutioneel: sensatiezoekend gedrag
Stadsgemiddelde	31	8	7	20	21	28	43	34
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	34	9	8	21	24	29	44	37
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	31	8	7	18	20	27	44	35
Westenholte/ Spoolde	33	9	8	22	25	28	41	33
Stadshagen	30	7	4	18	18	28	43	34
Aalanden	31	9	8	17	20	27	44	34
Berkum/ Buitengebied	30	8	7	19	23	29	42	36
Schelle/ Ittersum	31	9	6	21	21	28	42	34

Tabel B1.4 Wijk

wijk	weinig binding met de wijk	gebrek aan organisatie in de wijk	hoge mate van doorstroming in de wijk	maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	verkrijgbaarheid van drugs en wapen
Stadsgemiddelde	30	21	20	32	22
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	33	27	19	32	26
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	34	29	23	35	31
Westenholte/ Spoolde	25	17	16	32	18
Stadshagen	34	16	27	32	17
Aalanden	31	19	20	30	20
Berkum/ Buitengebied	21	14	17	28	14
Schelle/ Ittersum	30	20	19	31	22

B1.2 Tabellen beschermende factoren (schaal 0 tot 100)

Tabel B1.5 Gezin

wijk	sociale binding	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
Stadsgemiddelde	72	73	74	74
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	69	71	72	72
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	73	73	73	75
Westenholte/ Spoolde	71	73	73	73
Stadshagen	73	74	73	74
Aalanden	72	71	75	74
Berkum/ Buitengebied	73	73	72	73
Schelle/ Ittersum	73	73	75	74

Tabel B1.6 School

wijk	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
Stadsgemiddelde	69	60	63
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	67	59	63
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtenbroek/ Wipstrik	74	63	65
Westenholte/ Spoolde	69	59	63
Stadshagen	69	62	63
Aalanden	69	61	65
Berkum/ Buitengebied	70	61	66
Schelle/ Ittersum	67	59	62

Tabel B1.7 Individu/ leeftijdgenoten

wijk	religie	sociale vaardigheden	gezonde opvattingen en duidelijke normen	cognitieve vaardigheden	vermogen om hulp te vragen	flexibel en veerkrachtig karakter
Stadsgemiddelde	33	77	56	56	71	59
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	25	77	55	56	69	59
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtendijk/ Wipstrik	30	77	57	56	71	58
Westendijk/ Spookde	35	76	53	55	71	61
Stadshagen	36	77	55	56	71	60
Aalanden	28	78	55	55	72	60
Berkum/ Buitengebied	43	79	56	58	73	61
Schelle/ Ittersum	35	77	56	57	71	60

Tabel B1.8 Wijk

wijk	mogelijkheden voor conventionele betrokkenheid	beloningen voor conventionele betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
Stadsgemiddelde	52	42	59
Binnenstad/ Assendorp/ Veerallee	37	43	59
Diezerpoort/ Kamperpoort/ Holtendijk/ Wipstrik	46	42	56
Westendijk/ Spookde	50	45	61
Stadshagen	36	40	60
Aalanden	53	42	59
Berkum/ Buitengebied	55	50	63
Schelle/ Ittersum	60	40	58

Bijlage 2 Toelichting risico- en beschermende factoren

B2.1 Risicofactoren

Domein gezin

Geschiedenis van probleemgedrag in het gezin

Als kinderen opgroeien in een gezin met een verleden van alcohol –of drugsverslaving is de kans groter dat zij later ook alcohol –of drugsverslavingen zullen hebben. Als kinderen geboren worden of opgroeien in een gezin met een verleden van criminele activiteiten of crimineel gedrag, wordt de kans dat ze zelf criminele activiteiten ontwikkelen eveneens groter. Ditzelfde geldt voor kinderen van tienermoeders en kinderen van vroegtijdige schoolverlaters.

Problemen met gezinsmanagement

Slechte gezinsleiding betekent dat er geen duidelijk beeld bestaat van gewenst gedrag, dat ouders hun kinderen onvoldoende in de gaten houden en begeleiden en dat ouders excessieve of inconsequente straffen opleggen. Als kinderen opgroeien in een gezin dat slecht geleid wordt, lopen ze meer risico op gemeten probleemgedragingen.

Conflicten in het gezin

Voortdurende en grote conflicten tussen hoofdverzorgers onderling of tussen hoofdverzorgers en kinderen blijken de probleemrisico's voor kinderen in zulke gezinnen te vergroten. Conflicten tussen familieleden blijken belangrijker te zijn dan gezinsstructuur. Kinderen uit zeer conflictueuze gezinnen lopen een verhoogd risico op de gemeten probleemgedragingen.

Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding

Een positieve houding en gedrag van ouders met betrekking tot drugs, geweld en criminaliteit kan leiden tot een verhoogd risico bij hun kinderen op problemen op het gebied van jeugdcriminaliteit.

Domein school

Leerachterstanden

Slechte schoolresultaten vanaf de laatste jaren van de basisschool wijzen op een verhoogde kans op drugsgebruik, criminaliteit, geweld, tienerzwangerschappen en vroegtijdige schoolverlating.

Gebrek aan binding bij school en gebrek aan organisatie op school

Gebrek aan betrokkenheid bij de school betekent dat het kind zichzelf niet meer als scholier ziet. Jongeren die deze betrokkenheid verloren hebben, lopen een verhoogd risico op de gemeten probleemgedragingen. Een gebrek aan organisatie op school betekent dat het kind op school makkelijker ongewenst gedrag ten toon kan spreiden.

Domein kinderen en jongeren

Vervreemding en opstandigheid

Jongeren die niet het gevoel hebben deel uit te maken van een maatschappij, zich niet aan regels houden, die niet verantwoordelijk of succesvol proberen te zijn of een actief rebellerende houding aannemen tegenover de maatschappij, lopen een verhoogd risico op drugsgebruik, criminaliteit en vroegtijdige schoolverlating.

omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen

Jongeren die omgaan met leeftijdsgenoten die probleemgedrag vertonen (zelfs jongeren uit evenwichtige gezinnen), lopen zelf veel meer risico dezelfde problemen te vertonen.

Houding die probleemgedrag bevordert

Op de basisschool zijn jongeren vaak tegen drugs en criminaliteit, hebben zij een prosociale houding en kunnen zij zich vaak moeilijk voorstellen waarom mensen drugs gebruiken, misdrijven plegen en met school stoppen. Op de middelbare school leren zij anderen kennen die dit wel doen en ontstaat er een grotere tolerantie. Daardoor lopen zij ook meer risico.

Vroeg begin van het probleemgedrag

Hoe eerder jongeren de school verlaten, drugs beginnen te gebruiken, misdrijven plegen en seksueel actief worden, des te groter de kans dat hun gedrag later chronische vormen zal aannemen.

Constitutionele factoren

Factoren met een biologische of fysiologische oorsprong vindt men vaak terug bij jongeren die sensatie zoeken, gevaar niet uit de weg gaan en hun impulsen slecht in bedwang houden. Door deze factoren lijken jongeren meer risico te lopen op drugsgebruik, crimineel gedrag en/of geweldpleging.

Domein buurt/wijk

Verkrijgbaarheid van drugs

Hoe meer drugs en alcohol er beschikbaar zijn in een wijk, des te groter het risico dat drugsgebruik zich binnen de wijk zal voordoen en dus ook dat jongeren drugs zullen gebruiken.

Verkrijgbaarheid van wapens

In een groot aantal onderzoeken is een verband aangetoond tussen verkrijgbaarheid van vuurwapens en geweld.

Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen

Jongeren lopen een verhoogd risico op probleemgedragingen als de normen in de wijk drugsgebruik, geweld of criminaliteit bevorderen of zelfs alleen al als hierover onduidelijkheid bestaat.

Hoge mate van doorstroming in de wijk

Inwoners van wijken die zich kenmerken door een hoge mate van mobiliteit, blijken een groter risico op drugs –of misdaadproblemen te lopen. Hoe meer mensen binnen een wijk verhuizen, des te groter het risico op zowel crimineel gedrag, als drugsproblemen binnen families. Sommige jongeren verweren zich tegen de nega-

tieve effecten van mobiliteit door aanknopingspunten te zoeken binnen nieuwe gemeenschappen; anderen kunnen niet omgaan met de consequenties van frequente verhuizingen en hebben daardoor meer kans op problemen.

Weinig binding met en gebrek aan organisatie in de wijk

Wijken of buurten waar mensen weinig aansluiting hebben bij de wijk, waar vandalisme hoog scoort en waar in openbare ruimten beperkt gesurveilleerd wordt, vertonen meer problemen met betrekking tot drugs, drugsverkoop, criminaliteit en geweld. Deze situatie doet zich niet alleen voor in arme wijken; ook beter gesitueerde buurten kampen met deze problemen.

B2.2 Beschermende factoren

Domein gezin

Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben binnen het gezin om positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen.

Beloningen voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval binnen het gezin.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

Binnen het gezin worden door de opvoeders normen omtrent wenselijk gedrag bekrachtigd.

Sociale binding

Binding binnen het gezin wordt over het algemeen gezien als een factor die de kans op probleemgedragingen vermindert; hierbij kan men denken aan samen dingen ondernemen, over problemen praten en dergelijke.

Domein school

Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben binnen de school om positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen, zoals buitenschoolse activiteiten of clubs.

Beloningen voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval binnen de school.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

Binnen de school worden door de leerkrachten en ander personeel de normen omtrent wenselijk gedrag en de regels binnen school bekrachtigd en gehandhaafd.

Domein kinderen en jongeren

Religie

Deze factor meet de mate van religieuze betrokkenheid van de jongere.

Sociale vaardigheden

Jongeren met betere sociale vaardigheden weten beter hoe zij om moeten gaan met nieuwe, vreemde of onaangename situaties.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

De jongere beschikt over duidelijke normen omtrent wenselijk gedrag.

Cognitieve vaardigheden

Een jongere met beter ontwikkelde cognitieve vaardigheden zal beter om kunnen gaan met onverwachte of onaangename situaties.

Vermogen om hulp te vragen

Een jongere die goed om hulp kan vragen, kan bij problemen terecht voor ondersteuning bij andere personen in zijn of haar omgeving.

Flexibel en veerkrachtig karakter

Jongeren die beter kunnen omgaan met nieuwe situaties zijn beter bestand tegen veranderingen in hun leefsituatie.

Domein buurt/wijk

Mogelijkheden voor conventionele betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben om binnen hun buurt positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen, zoals meedoen aan activiteiten of clubs in het buurthuis.

Beloningen voor conventionele betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval in de buurt.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

In de buurt worden door buurtbewoners de normen omtrent wenselijk gedrag en hoe met elkaar om te gaan bekrachtigd en gehandhaafd.

Bijlage 3 Plattegrond Zwolle

